

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

1983

BRNO 1985

- 3 J. Skutil, Pravek Tišnovska, Vlastivěda Tišnovska I, Tišnov 1933, 63 - 92, /nadále cit. pouze tato práce/; týž, Příspěvky k pravěku Tišnovska, separát Horáckých listů 1937.
- 4 Výzkumy vedli H. Freising a W. Tietze.
- 5 Tišnov: J. Nekvasil, Popelnicové pole v Tišnově na Moravě, AR X, 1958, 12-24; Dřínová: O. Kos, Die Grabung auf der spätpaläolithischen Station Tišnov in den Jahren 1966 und 1967, ČMMB, sc. soc., 56, 9-52; další drobné akce viz PV AÚ ČSAV Brno 1956 - 1982.
- 6 R. M. Pernička, Die Keramik der Älteren römischen Kaiserzeit in Mähren, Brno 1966, 38, tab. X, 1-5.
- 7 Z. Smrž, Enkláva lužického osídlení v oblasti Boskovské brázdy, St AÚ ČSAV v Brně, Praha 1975, 11.
- 8 NZ č. 669/55 V. Podborského v archivu AÚ ČSAV v Brně.
- 9 J. Skutil, c.d., 81.
- 10 Naposlady P. Michna, Archeologické nálezy od sv. Klimenta u Lipůvky /okr. Blansko/, VVM XXIII, 1971, 149-157.
- 11 Záchraný výzkum AÚ v lednu 1982 viz PV AÚ ČSAV Brno, 1982, Brno 1984 /v tisku/.
- 12 B. Klíma, Průzkum paleolitických stanic v r. 1961, PV 1961, Brno 1962, 21-22.
- 13 Sběry V. Podborského 1952 viz NZ v archivu AÚ ČSAV v Brně, nečíslováno.
- 14 J. Skutil, c.d., 84.
- 15 J. Skutil, d.d., 84.
- 16 J. Skutil, c.d., 84.
- 17 J. Skutil, c.d., 84.
- 18 Č. Staňa, Slovanské sídliště v Nuzířově /okr. Brno-venkov/, PV 1980, Brno 1982, 27-28.
- 19 J. Skutil, c.d., 78-79.
- 20 J. Skutil, c.d., 78.
- 21 J. Skutil, c.d., 78-79.
- 22 K oběma lokalitám viz B. Klíma, c. d., 21-22; k Nuzířovu I též J. Skutil, Hradčany, Nuzířov a Čebín, palaeolithické stanice na Tišnovsku, ČMZM 28-29 /1931-1932/, 1933, 584-594.
- 23 I. Peškař, Sídliště kultury zvoncovitých pohárů a středodunajské mohylove kultury v katastru Sentic /okr. Brno-venkov/, PV 1970, Brno 1971, 20; Č. Staňa, Středověké sídliště v Senticích /okr. Brno-venkov/, tamtéž, 62.
- 24 Nepublikované nálezy z válečného záchraného výzkumu /viz poznámka 4/ uloženy v MM v Brně.
- 25 J. Skutil, c.d., 87.
- 26 Shodně I. Pavlů, K metodice analýzy sídlišť s lineární keramikou, PA LXVIII, 1977, 11.
- 27 P. Košťurěk, Výšinné sídliště u Oslavan a poznámky k mladšímu období kultury s moravskou malovanou keramikou, SPFFBU-E, 25, 1980, 67.
- 28 V. Podborský, Dvě nová halštatská pohřebiště na jižní Moravě, SPFFBU-E, 25, 1980, 101.
- 29 Za připomínky k datování materiálu děkuji PhDr. M. Čižmářovi, CSc a PhDr. J. Nekvasilovi, CSc.; za metodickou pomoc zejména v počátcích průzkumu pak zvláště PhDr. A. Štrofovi z muzea v Boskovicích.

Prähistorische und frühmittelalterliche Besiedlung des Tišnover Raumes - vorläufige Ergebnisse von Terrainbegehungen in den Jahren 1979-1983. Es handelt sich um eine geomorphologisch sehr ausdrucksvoll ausgegliederte Region im mittleren Abschnitt des Boskovicer Talgrundes und im řečkovice-Kuřimer Durchbruch / Bez. Blansko und Brno-venkov/. Gesamtfläche 74 km² in acht Mikroregionen aufgeteilt - einige Becken zwischen den Massiven der umliegenden Höhenzüge, mit degradierten Schwarz- und Braunerden ausgefüllt.

In dem bisher wenig erforschten Raum vorläufig 41 meist Polykultur-Siedlungen erfasst, die Methodik der Erforschung /Oberflächenfunde, Sondagen und kleinere Bergungsgrabungen/ erlaubte vorläufig eine kurze Charakteristik der Besiedlungsentwicklung zu skizzieren; schwach im Paläolithikum eine sehr intensive neolithische Kolonisation /LnK - zu etwa zwanzig Siedlungen meist in den Quellenteilen des dichten Netzes von kleinen Wasserläufen, StK nur vereinzelt, MBK auch in höhere Lagen mit Potsolböden/. Weniger dichte, aber stabile Besiedlung im Aneolithikum /Jordanov Gruppe, TBK, Jevišovice K?, GBK/, Reduktion in der Älteren Bronzezeit, seit der mittleren Bronzezeit allmähliches Anwachsen bis zu einem Maximum in HD /Grenzgebiet des mitteldanubischen und Lausitzer Kulturumkreises/. Kontinuale Entwicklung im Latén, germanische grosse, relativ alleinstehende Niederlassungen in der römischen Kaiserzeit, eine auffallende hohe Zahl von kleinen Lokalitäten des 4. Jahrhunderts. Slaven vertreten bereits mit dem Prager Typus, eine dynamische Entfaltung besonders seit dem Beginn des 11. Jahrhunderts.

ZÁCHRANNÝ ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM NA TRASE PLYNOVODNÍ ODBOČKY Z BOŘITOVA DO RÁJCE - JESTŘEBÍ /okr. Blansko/

Antonín Štrof, Muzeum Boskovice
/Tab. 14 - 16/

V roce 1982 byla vybudována v předstihu hlavní trasa plynovodu Maloměřice - Boskovice, která byla dokončena v prosinci /Štrof - Geisler, PV 1982, Brno 1984, 79 - 82/. Rovněž v předstihu začala výstav-

ba plynovodní odbočky z Bořitova do Rájce - Jestřebí. Práce začaly v prosinci roku 1982, základní zemní odkryvy proběhly v lednu a únoru následujícího roku. Skryvku ornice prováděl bagr těsně před hloubením rýhy pouze v šíři výkopu; to v podstatě znemožňovalo předstihový výzkum a bylo příčinou toho, že všech-ny archeologické objekty na trase plynovodu byly narušeny.

Podstatná část plynovodní trasy vede po severním úpatí Bukovice, které je tvořeno několikakilometrovým k severu skloněným sprašovým svahem. Z několika míst této plochy pochází ojedinělé neolitické nálezy, z poloh v blízkosti vodních zdrojů známe lineární /Rájec - Jestřebí, "Hrubé dílce"/ a lengyelská sídliště /Rájec - Jestřebí, "Hrubé dílce"; Černá Hora, "Nad Porčovým mlýnem", "Zaryplovy"; poslední uvedená lokalita - Souchopová, Novotný 1974/. Plynovod protal neolitické sídliště v trati "Hrubé dílce", v tratích "Široký" /kat. Rájec - Jestřebí, Černá Hora/ a "Zaryplovy" zachytil ojedinělé objekty lengyelské, 1 laténský, 1 středověký objekt.

Rájec - Jestřebí

a/ Hrubé dílce

Na JV mírném sprašovém svahu 300 - 315 m n. m. bylo sběrem zjištěno neolitické sídliště o rozloze asi 3 ha. Byly zde zjištěny nálezy keramiky lineární a mor. malované a kam. industrie již v lednu 1975. Plynovodní trasa sídliště protala JV směrem v jeho středové části a zachytila v úseku zhruba 200 m kulturní vrstvy. V Z části dosahovala mocnost vrstev 0,05 - 0,3 m, v nižší V části v úseku 45 - 50 m zasahovala tmavá vrstva až 1,2 - 1,3 m pod úroveň povrchu /není vyloučeno, že v tomto úseku byla bažina nebo menší vodní nádrž; ojedinělé neol. střeby se však objevovaly ve všech úrovních vrstvy/. Na zasažené části sídliště nebyl - až na jeden případ - zjištěn žádný uzavřený objekt; jediný /oválná jáma 1,2 x 0,9 m; hl. 0,9 m/ byl zjištěn na samém okraji sídliště - a obsahoval keramiku a kosti mladšího úseku vývoje lineární kultury. V Z části rýhy byly ve 4 případech v profilech zachyceny kúlové jamky. Na hraně V svahu protala trasa plynovodu mladší vápenickou pec.

Při SZ okraji sídliště, 8 - 10 m od plochy pokryté souvislou kulturní vrstvou, protala plynovodní rýha zásyp pravděpodobně neolitického příkopu. Pro velkou časovou tíseň nemohl být příkop blíže zkoumán /rýha byla zahrnuta necelou hodinu po otevření/. Jeho zásyp se jevil jednoduše kompaktní tmavě hnědá až hnědočerná hlína a v profilu byl bez nálezů. Nejbližší okolí příkopu se mírně kónicky svažovalo k jeho ústí, v tomto bodě byla šířka příkopu 2,6 m. Vlastní stěny příkopu sblížaly kolmo ke dnu /dno nebylo rýhou zasaženo, lze odhadnout, že bylo v hloubce přibližně 1,7 - 1,8 m./.

Rájec - Jestřebí, Černá Hora - "Široký"

V trati "Široký" bylo zachyceno celkem 7 objektů /většinou oválné, Φ 1,5 - 2,5 m, mísovité, zahloubené/, pouze jediný z nich /oválný půdorys, 2 x 1,6 m, hl. 0,45 m./ obsahoval mladší lengyelskou keramiku.

Černá Hora - "Zaryplovy"

V trati, ležící mezi státní silnicí I. třídy a J okrajem Bořitova, byly zjištěny objekty lengyelského sídliště a zaniklé pozdněhradištní vsi již v roce 1973 /Souchopová, Novotný 1974/.

Plynovodní trasa zachytila další 2 patrně neolitické objekty bez nálezů o 150 m dále na V. Následující 2 objekty již nálezy obsahovaly. Prvý z nich /kruhový půdorys, 1,1 m, hl. 1,2 m. /poskytl několik zlomků pozdnělaténské keramiky, obdobné keramice ze sídliště v bořitovské trati "Píský" /Souchopová, Ludikovsky 1972, Ludikovsky 1973/. Na dně objektu leželo železné kopí s tulejkou. Druhý objekt nemohl být prozkoumán celý, zachytili jsme z něho pouze metrový pás v délce 3,2 m ve V profilu rýhy. Byl poměrně mělký /0,1 - 0,2 m/ a byl patrně pozůstatkem povrchové stavby /stopy po kúlech nebyly zjištěny/. Z nálezů stojí za zmínku železná kování a zlomky keramiky 14. stol., které nám prokazují existenci této zaniklé vsi i v této době.

Bořitov "Druhý díl" /"Za zahradama", "Na panským"/

V trati protala plynovodní rýha známé lužické pohřebiště /např. Skutil 1931, 45-6/ v úseku 107 m. Byly prozkoumány pouze evidentně poškozené hroby; okraje kamenných věnců v profilech signalizovaly přítomnost dalších hrobů, ty však už nebyly z časových důvodů zkoumány.

Celkem bylo prozkoumáno 8 hrobů s různou výbavou a v různém stadiu poškození; v J části pohřebiště v blízkosti hrobů byl zachycen objekt s podhloubenými stěnami / Φ 1,95 m, hl. 1,2m./ se střebovým materiálem lužické kultury. Při S okraji pohřebiště protala rýha střed mísovité zahloubené kruhové prohlubně o Φ 6 m, která obsahovala několik pohřbů většinou v kamenném závalu.

Literatura:

Ludikovsky K. 1973: Keltské sídliště v Bořitově, PV 1972, 40-41, tab. 28-30 Brno.

Souchopová V. - Ludikovsky K. 1972: Laténské sídliště v Bořitově, PV 1971, 77-78, tab. 72-75, Brno.

Souchopová V. - Novotný B. 1974: Záchraný výzkum středověké služební osady u Černé Hory, PV 1973, 82-84, tab. 76:10, 86-92, Brno.

Smrž Z. 1975: Enkláva lužického osídlení v oblasti Boskovské brázdy, Studie AÚ Brno III/3, Praha.

Skutil J. 1931: Pravěk Boskovska, Vlastivěda Boskovska. Boskovice.

Archäologische Rettungsgrabung auf der Gasleitungszweigtrasse von Bořitov nach Rájec - Jestřebí /Bez. Blansko/. Im Winter 1982/83 wurde im Kataster Rájec - Jestřebí, in der Flur "Hrubé dílce", von einem Gasleitungsgraben eine neolithische Siedlung der Kultur mit Linear-

keramik und MBK durchschnitten. An ihrem NW Umfang hat man einen Spitzengraben festgestellt, der im Profil kein datierbares Material enthielt. Verstreute Objekte mit jüngerer MBK wurden auch auf der grossen Fläche der Flur "Široký" /Kat. Rájec-Jestřebí und Černá Hora/ erfasst. In der Flur "Zaryplov" im Kataster von Černá Hora, hat man Objekte der MBK und spätburgwallzeitliche, bereits früher festgestellt /Souchopová, Novotný 1974/. Beim Aufbau der Gasleitung wurden weitere neolithische Objekte und der Teil eines oberirdischen Objektes mit Funden aus dem 14. Jh. ermittelt. Neu konnte eine latènezeitliche Besiedlung belegt werden; die Grabung erfasste eine Grube mit spätlatènezeitlicher Keramik und einer eisernen Lanzenspitze. Im Nachbarkataster von Bořitov, in der gegenüberliegenden Flur "Druhý díl", hat man wiederum ein Lausitzer Gräberfeld mit Brandbestattungen erfasst /z. B. Skutil 1931, 45-6/. Diesmal gelang es 8 Gräber und das Fundament eines Hügelgrabes, ausserdem auch ein Objekt der Lausitzer Kultur, zu untersuchen.

ÜBERSICHT NEUER LOKALITÄTEN UND FUNDE IN DER BOSKOVICER FURCHE /Bez. Blansko/

Antonín Štřof, Muzeum Boskovice

Seit dem Ende der 60. Jahre erhöhte sich ziemlich die Zahl der neu festgestellten Lokalitäten im Raume der Boskovicer Furche. Die Terrainbegehung, durch welche sie in den meisten Fällen festgestellt wurden, konzentrierte sich vorerst auf den Mittelabschnitt der Furche /Lysicer Talgrund/, später dann auch auf den südlichen Teil der Malá Haná /Kleine Hanna/. Nur auf einem kleinen Teil der neuen Lokalitäten hat man Sondagearbeiten durchgeführt /vor allem K. Ludikovský, J. Ondráček und J. Nekvasil vom AI Brno, vom Bezirksmuseum in Blansko dann V. Souchopová/, die übrigen Fundorte sind lediglich aufgrund von Lesefunden, eventuell von kleineren Rettungsgrabungen datiert. In der Mehrzahl waren sie nicht einmal publiziert worden, nur ihr Teil /zum Jahre 1979/ ist in der Diplomarbeit des Autors erfasst. Eine ziemliche Anzahl neuer Lokalitäten berichtigt unsere bisherigen Vorstellungen von dieser Region; gleichzeitig ist dies auch der Grund der maximalen Gedrungenheit des Beitrages. Aus dem Verzeichnis sind die paläolithischen Lokalitäten ausgelassen, sie werden in diesem Band selbständig bearbeitet.

Für eine bessere Orientierung sind über den einzelnen Lokalitäten in Abkürzungen die vertretenen Kulturen angeführt: Kultur mit Linearbandkeramik - LIK, Želiez K. - ŽK, Stichband - STK, mährische bemalte K. - MBK, Trichterbecher K. - TBK, Jevišovice K. - JK, Glockenbecher K. - GBK, protoñetischer K. - PÚK, Hügelgräber K. - HGK, Lausitzer K. - LK, schlesische K. - SK, platěnicer K. - PK, Horákov K. - HK, Latène K. - LAK, kaiserzeitliche K. - KK, Völkerwanderungszeit - VK, Burgwall K. - BK, Mittelalter - M, Prähistorie allgemein - P, Neolithikum - N, Æneolithikum - A, Hallstatt - H, Eisenverhüttung - FE.

Bořitov /Bez. Blansko/

1/ U dálnice /event. Býkovky/, Podnivč LAK, KK

Die Siedlung am N-Hang wurde von der Trasse der unbeeendeten Autobahn durchschnitten, die heute auch die Katastergrenze zwischen Bořitov und Býkovice /Podnivč/ bildet. Beim Autobahnbau wurde der Teil einer Siedlung aus der Latène- und Kaiserzeit erfasst /Fládrová 1973/, Lesefunde belegen, dass diese in beide Nachbarfluren fortsetzt.

2/ Písky LIK, STK, GBK, LAK, P

Bei der Erforschung einer latènezeitlichen Siedlung im O-Teil der Flur wurden Belege einer Besiedlung mit Linearbandkeramik festgestellt /Ludikovský 1973/. Im Jahre 1971 hat man den Teil eines Objektes mit analogen Funden durchgraben, im Jahre 1972 wurde eine Grube derselben Kultur ca. 300 m südlich von der latènezeitlichen Siedlung beim Aushub eines Grabens erfasst. Im westlichen Flurteil stammen aus Lesefunden vereinzelte Belege der Stichbandkeramik, ferner Keramik und Industrie der Glockenbecherkultur und eine Bronzenadel mit abgebrochenem Kopf.

3/ Perná, Mezichlumí, Zadní sekerky, Zadní dub LIK, MBK, GMK, LK, SK, PK, LAK, KK - VK

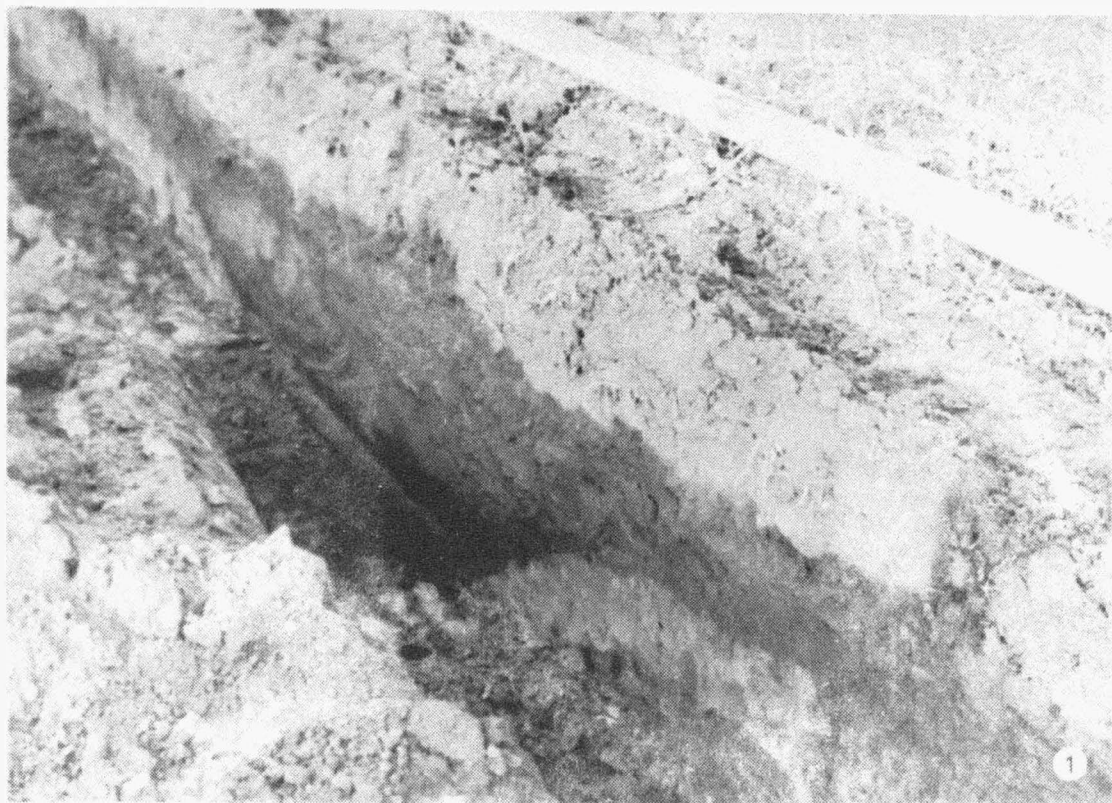
In diesen Fluren auf beiden Ufern des Lysický Baches wurde im Jahre 1972 eine Besiedlung mit Linearband- und mährischer bemalter Keramik /Mezichlumí, Perná/, eine Siedlung der Glockenbecher- /Mezichlumí/, der Lausitzer-, Schlesischer- und Platěnicerkultur /Perná - im Nordteil der Flur auch Lausitzer Gräber/, eine latènezeitliche Siedlung /Mezichlumí - Ludikovský 1974; Zadní sekerky - Štřof, Geisler - in Druck/, eine Besiedlung aus dem Übergang der späten römischen Kaiser- und Völkerwanderungszeit /Mezichlumí - Peškař 1973; Zadní sekerky/ festgestellt.

4/ U hliníku LIK, ŽK, PÚK

Bei Terrainbegehungen wurde im Jahre 1973 östlich von der Lehmgrube eine Siedlung mit Keramik und Industrie der Linearband- und mährischen bemalten Kultur festgestellt. Im Jahre 1980 verlief eine kleinere Rettungsgrabung beim Baue eines Wasserbehälters in der ehemaligen Lehmgrube. Unter der Kulturschicht der Linearbandkeramik hat man hier den Teil eines Gräbchens mit Linearband- und Želiezkeramik erfasst, in die Kulturschicht waren seicht 2 protoñetischer Gräber eingelassen /erhalten nur Keramik/.

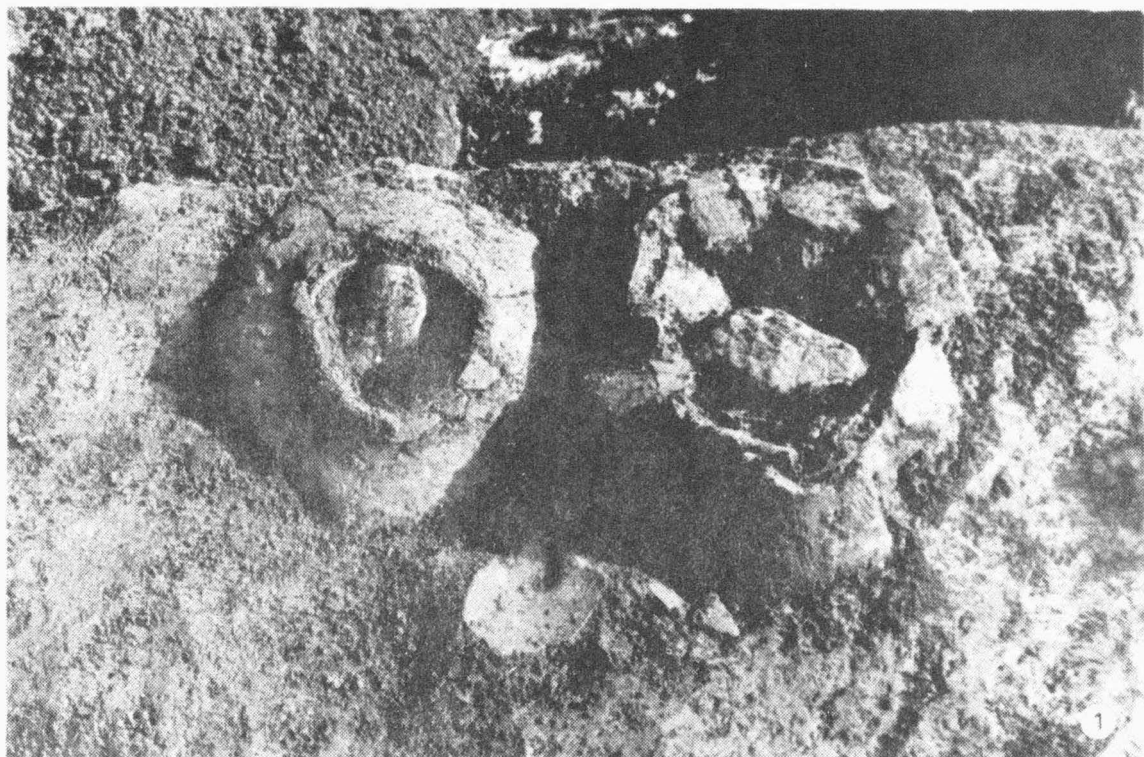
5/ Na křibě MBK, GBK

Im Jahre 1974 hat man hier eine Siedlung der Glockenbecherkultur festgestellt, seit dem Jahre 1976 Grabung

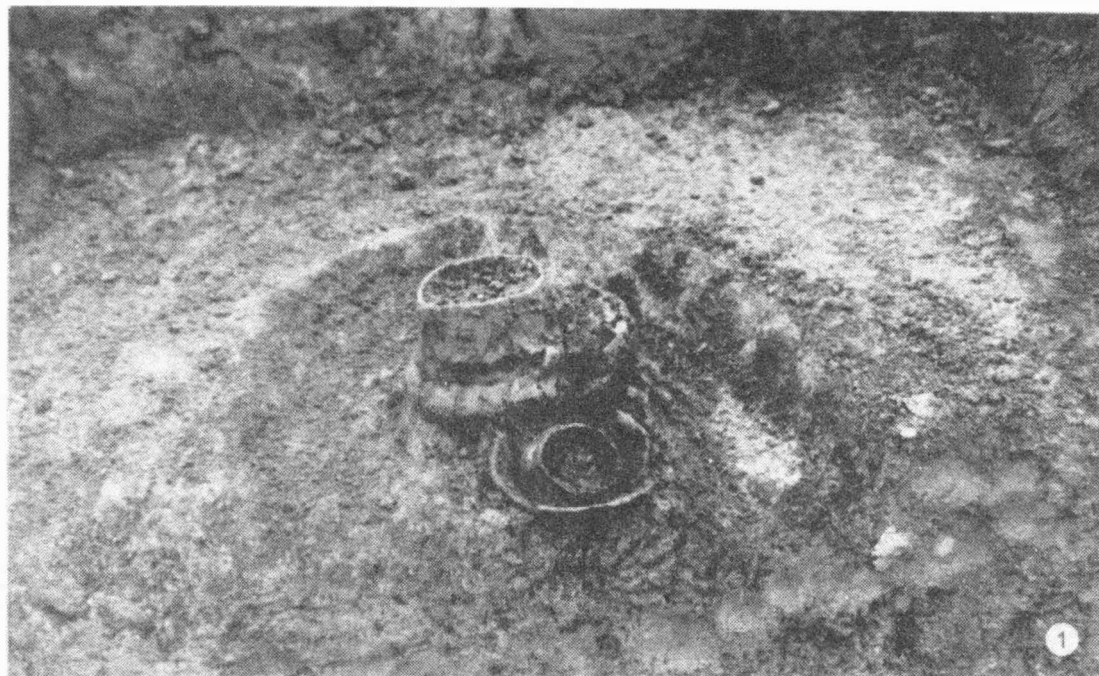
Tab. 14

1 Rájec-Jestřebí /okr. Blansko/. Profil příkopu u neolitického sídliště. - Profil des Grabens bei der neolithischen Siedlung; 2 Bořitov /okr. Blansko/. Celkový pohled na pohřebiště lužické kultury v době výzkumu. - Gesamtansicht von Süden auf das Gräberfeld der Lausitzer Kultur zur Zeit der Grabung.

Tab. 15

Bořitov /okr. Blansko/. Lužické pohřebiště, hrob č. 5. 1 přiklopený mísami; 2 po jejich odstranění.
 Lausitzer Gräberfeld. Grab Nr. 5. 1 mit Schüsseln bedeckt; 2 nach ihrer Beseitigung.

Tab. 16
Bořitov /okr. Blansko/. Lužické pohřebiště. 1 dětský hrob č. 7; 2 poškozený hrob č. 6. - Lausitzer Gräberfeld. 1 Kindergrab Nr. 7; 2 gestörtes Grab Nr. 6

P ŘEHLED V Ý Z K U M Ů 1983

Vydává:	Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor:	akademik Josef P o u l í k
Redaktoři:	Dr. A. Medunová, Dr. J. Meduna, Dr. J. Řihovský
Překlady:	Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby:	A. Krechlerová /pokud není na tabulce uveden jiný autor/
Na titulním listě:	stříbrné nákončí opasku z kostrového hrobu z období stěhování národů v Boroticích /okr. Znojmo/
Tisk:	Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov, provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo:	ÚVTEL - 73332
Vydáno jako rukopis:	400 kusů - neprodejně